

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

HALK BİLİMİ
EL SANATLARI GELENEĞİ
GIYİM KUŞAM VE SÜSLEME
Kültür Portalı

Doç. Dr. Sauvi AYDIN

Kasım 2009

ANKARA

4.2.1. Kadın Giyimi

Anahtar Kelimeler: Kadın Giyimi

İçerik:

Geleneksel kadın giyimi başlık, işlik ya da içlik, yelek, şalvar ve etek gibi unsurlardan oluşur. Başlık yörelere göre farklılıklar gösterir. Kimi yörelerde geleneksel olarak, özellikle 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında fes giyilmiş ve üzerine yemeni dikilmiş veya sarılmıştır. Sarılan yemeninin uçları serbest bırakılarak fes örtülmüş ve boyun kısmı gizlenmiştir. Günümüzde bu giyim tarzında fes bırakılmış, onun yerine düz, renkli veya desenli tülbentler bağlanmaya başlanmıştır. Cumhuriyet'e kadar kadınlar dış giysisi olarak çarşaf giyerlerdi. Cumhuriyet kıyafet devriminden sonra çarşaf bırakılmış ve yaşmak giyilmeye başlanmıştır. Karadeniz yöresinde başa çember veya yaşmak, bele ise peştemal sarılırdı. İç Anadolu'da kadınlar üzerlerine gömlek niteliğinde işlik adı verilen iç giysileri giyerler. Bu giysi genellikle ak bezdendir ve elde dikilir. İşliğin üzerine omuzlardan ve bellerden kırmalı, üç etek biçiminde entariler giyilir. Bunlara *peşli* adı verilir. Peşli diz altına kadar uzanır. Kadınlar bellerine kara yünden ya da ketenden üretilmiş, kimi zaman nakışlı veya çevresi oyalarla bezenmiş önlükler bağlarlar. Bele bu önlüğün üstünden kalın madeni kemerler takılır veya el örmesi yün kuşaklar sarılır. Entariler yakasız ve önden göğüs altına kadar düğmelidir. Düğünlerde ve bayramlarda kadifeden ya da başka kumaşlardan yapılmış sırmalı ve işlemeli cepkenler de giyilir. Entarinin altına beli ve paçaları büzülmüş tumanlar giyilir. Tuman şalvar biçimli, bol dikimli bir tür dondur. Ayağa giyilen çoraplar renkli veya desenli olabilir. Bu çoraplar mevsimine göre ince veya kalın yünden örülür. Kelik, yemeni veya çarık geleneksel kadın ayakkabısı olarak uzunca bir zaman kullanılmış olmakla birlikte, günümüzde bu geleneksel ayakkabıların yerini lastikler veya çarşıdan alınmış beylik ayakkabı çeşitleri almıştır. Batı Anadolu'da kadın giyiminde kumaşlar ve işlemler dikkat çekicidir. Bursa dokuması olan ipekler, bürümcükler ve kadifeler sıklıkla kullanılan malzemelerdi. Üç etek Batı Anadolu kırsalında da yaygındı. Altta paçadon bulunur, üzerine şalvar, üste ise tene veya göynek denilen işlikler giyilirdi. Kuzey Marmara bölgesinin geleneksel kadın giysilerinde siyah rengin egemen olduğu görülmektedir. Günümüz Türkiye'si'nde kadın giyimine yaşam biçimi tercihleri ve yaşanılan yerin özellikleri yön vermektedir. Geleneğe en yakın kadın giysileri Doğu illerinde ve Karadeniz bölgesinde görülmektedir. Diğer kırsal bölgelerde kadın kıyafetinde şalvar egemen duruma geçmiş; ancak üste giyilenler ve baş bağlama biçimleri çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Büyük kentlerde daha çok Batılı kadın giysileri ve modaları giysi kültürünü belirlemektedir.

yufka.yapimi;halk.mutfagi.kadin.giyimi;kastamonu;kaynak-solmaz karabasa.JPG

yasli.kadin.giyimi;sinop;kaynak-solmaz karabasa.JPG

Çocuk (Karaali, Beysehir); Kaynak Tayfun Atay.jpg

Kaynak (Source):

Erden, Atilla., *Anadolu Giysi Kùltürü*, Ankara, 1998.

<http://www.cumhuriyet.edu.tr/sivas/sivas06.html#G%DDY%DDM%20KU%DEAM>

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğın her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kùltür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan/Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Suavi Aydın	Prof. Dr. Tayfun Atay	Prof.Dr.Hale Künüçen

4.2.2. Erkek Giyimi

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, giyim-kuşam

İçerik:

Giyim kuşam, bütün olarak bir kültür ürünüdür ve doğrudan doğruya insanla ilgili olduğundan, insanın yaşam biçimini belirten bir göstergedir. Giyim, giyenin sosyal durumunu, yaşını ya da dönemini, kişiliğini, ekonomik durumunu ve toplumdaki yerini belirlediği gibi, bireysel, toplumsal ya da ulusal özelliklerini de gösteren bir olgudur.

Giyim kuşam konusunda çevre koşulları da zamanla fonksiyonellik ve estetik öğelerin gelişmesini sağlamıştır. Bu gelişim belirli bir süreç sonucunda bölgesel ve geleneksel dediğimiz giysi türünün asırlarca kalıcı olacak tipini yaratır. Örneğin şu anda son örnekleri yavaş yavaş ortadan kalkmaya Karadeniz kıyafetleri geçmişte Samsun'dan doğuya doğru bütün sahil şeridinde, Karadeniz'e sahili bulunan, Gürcistan'da, kısmen Kırım'da, varyantları ise, sahile yakın Doğu Anadolu illerinde, Kafkas uluslarında, Romanya, Macaristan ve Bulgaristan'da giyilmektedir. Karadeniz bölgesinden göçen Rumlar daha çok Selanik bölgesinde aynı kıyafetleri giymektedirler. Söz konusu kıyafet kukuletalı başlık, yelek, zıbın, zıpka denilen pantolon-şalvar ve çizmeden oluşur.

Geleneksel erkek giyiminde kasket, kukuleta, takke, poşu, şalvar, kuşak, yelek, yünden yapılmış iç don, yine aynı şekilde içe giyilen fanila, takım elbise, çizme, vb. gibi giyecekler önemli bir yere sahiptir. Yöreden yöre renk ve çeşitlilik gösteren bu kıyafetler ana giysi olarak kullanıldığı gibi, kasket, poşu, kuşak olmak üzere aksesuar olarak da kullanılmaktadırlar.

Erkek giyiminde de kadın dünyasında olduğu gibi geçiş dönemlerine has kıyafetler yöreden yöreye çeşitlilik göstermektedir. Bunların en önemli sünnet kıyafetlerinde görülmektedir. Yine bir geçiş dönemi olan evlilikte erkeğin damatlık kıyafeti için Anadolu'da bölgeden bölgeye gerek ana kıyafet gerekse taşınan aksesuar açısından çeşitlilik göstermektedir. Ancak şehir hayatıyla birlikte artık bu tür geçiş dönemleri törenlerinde kıyafetler daha çok fabrikasyon malı olup renk dışında herhangi bir çeşitlilik ya da otantikliği yansıtmamaktadır.

Erkek giyiminde renkler de belirleyici bir etkidir. Özellikle mavi ve koyu renkler erkek giyiminde başat olan renklerdir. Bu renklerin cinslere göre dağılımı kültürel olarak yüklenmiş anlamlarla belirlenmiştir. Örneğin erkeğe bebekliğinden itibaren pembe rengi giydirilmez. Daha çok nazarlık, altın boncuk takılır.

Sonuç olarak kadın giyiminde olduğu gibi erkek giyiminde de ülkenin doğal yapısı, coğrafi konumu, toplumsal, ekonomik ve dini yapısı erkek giyiminde belirleyicidir. Erkeklerin gündelik yaşamın içerisinde daha fazla aktif olduğu gerek köy yaşamında gerekse şehir hayatında ekonomik ve sosyal durumunu kıyafetler üzerinden belirlemek mümkündür. Bununla birlikte şehirlerde de erkeklerin son zamanlarda otantik kıyafet ya da aksesuarlara yönelmişlerdir. Mesela atkı yerine poşu takan, pantolon yerine şalvar giyen erkekler kalabalık caddelerde görülebilmektedirler.

Giyim-Kusam (Bayındır Köyü, Beyşehir); Kaynak Tayfun Atay.jpg

Kaynak (Source):

Baraz, Nesrin., *Eskişehir'in Halkbilimsel Değerleri – I*, Eskişehir (2000)

Gülensoy, Baybars., “Türk Dünyası ‘Giyim-Kuşam’ Üzerine”, *I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyum Bildirileri*, Ankara (1996)

Türkoğlu, Sabahattin, “Tarih Boyunca Karadeniz Erkek Kıyafetleri”, *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri V. Cilt Maddi Kültür*, Ankara (1992).

Kültür Portalı

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan/Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Suavi Aydın	Prof. Dr. Tayfun Atay	Prof.Dr.Hale Künuçen

4.2.3. Süsleme

Anahtar Kelimeler: Süsleme

İçerik:

Süslenme insanın en temel eğilimlerinden biridir. Beğeni kazanmak, güzel görünmek, toplumsal statüyü göstermek veya toplum içinde saygınlığı arttırmak için süslenilir. İnsanlık tarihinin ilk evrelerinden beri insanların süslendiği gösteren süslenme nesnelere ilişkin pek çok kanıt elde edilmiştir. Tarih boyunca en yaygın süslenme nesnesi çeşitli taşlardan ve madenlerden üretilen boncuklar olmuştur. Oltu taşı, deniz kabukları, obsidyen, lapis lazuli, yeşim, kehribar, bronz, altın ve gümüş süs nesnelere üretiminde en çok kullanılan maddelerdir. Üst Paleolitik dönemden (GÖ. 40,000 yıldan bu yana) başlayarak Anadolu’da bu maddelerin kullanımına ilişkin pek çok belge vardır. Süslenme için kullanılan malzemeyi insanlar başlangıçta yaşadıkları çevredeki doğal kaynaklardan sağlamaktaydılar. Ancak Ortadoğu’da Epipaleolitik dönemden itibaren bu maddelerin uzun mesafeli ticaretinin yapılmaya başlandığı da görülmektedir. Uzun mesafeli ticarete konu olan malzeme, ağırlıklı olarak, Kızıldeniz kökenli deniz kabukları, İran kökenli lapis lazuli ve Anadolu kökenli obsidyendir. Sadece deniz kabuğu ve değerli taşlar değil, aynı zamanda ağaçtan, kemikten, camdan ve madenden üretilmiş malzeme de süs nesnesi olarak kullanılmıştır. Bakır, bronz, gümüş ve altın gibi çeşitli madenlerin, Kalkolitik dönemden başlayarak saygınlık ve süslenme malları arasına girdiği görülmektedir. Bu temel mallarla üretilen takılar günümüze kadar ulaşmış ve tarih boyunca Türkiye sınırları içinde yaşayan insanların süslenme ihtiyaçlarını karşılamıştır. Takıların yanısıra süslenme kültürünün diğer önemli bileşeni makyajdır. En temel makyaj malzemesi çeşitli bitkilerden elde edilen boyalar olmuştur. Bu boyalar içinde kına ve allık gibi, sürüldüğü zaman teni canlandıran ve renklendiren malzemeler önde gelmektedir. Bir dönem vücut beyazlatma en temel kadın süslenme eğilimidir. Romalı kadınlar alın ve kollarını tebeşir ve üstübeçle beyazlatır, yanaklarını ve duduklarını şarap tortusu ve aşı boyası ile kırmızıya boyar, gözkapığı ve kaşlarına kömür ve toz antimon sürerlerdi. Aşı boyası, tebeşir ve kömür tozunun makyajda kullanımı çok uzun sürmüştür. Osmanlı döneminde de bu maddelerden yararlanıldığı bilinmektedir. Bir başka süslenme konusu da saçlardır. Kadın saçları gerek çeşitli takılar takılarak gerekse çeşitli biçimler verilerek süslenmektedir. Saç örgüsü en basit saç süsleme biçimi olup günümüze kadar buna pek çok yeni saç süsleme biçimi eklenmiştir. Saç süslemesi sadece şekil vermekten ibaret değildir. Yakın zamanlarda buna saç boyama türleri de eklenmiştir. Süslenme toplumun yargılarıyla ilgili bir durumdur. Değer sistemindeki değişimler süslenme geleneğini de değiştirmiştir. Örneğin günümüzde kadınların yanısıra erkeklerin ve çocukların da süslendiği görülmektedir. Kentli orta sınıfa mensup erkekler saç, el, ayak ve vücut bakımını içeren bir güzelleşme sürecine girmişlerdir. Buna “metro-seksüellik” adı verilmektedir.

Kaynak (Source):

Dolukhanov, Pavel., *Eski Ortadoğu'da Çevre ve Etnik Yapı*, (çev. Suavi Aydın), Ankara: İmge, 1998.

Emiroğlu, Kudret., *Gündelik Hayatımızın Tarihi*,Ankara: Dost, 2001.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan/Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Suavi Aydın	Prof. Dr. Tayfun Atay	Prof.Dr.Hale Künüçen

4.2.3.1. Boya/Kına/Allık

Anahtar Kelimeler: Boya, Kına ve Allık

İçerik:

Makyaj en önemli süslenme unsurlarından biridir. Kozmetik sanayii gelişene kadar özellikle kadınlar geleneksel yöntemlerle elde edilen doğal malzemeye makyaj yaparlardı. Geleneksel makyaj tarzına *yüz yazmacılığı* adı verilmektedir. Temel geleneksel makyaj malzemeleri arasında kına, allık, rastık, sürme ve düzgün sayılabilir. *Kına*, kınagiller (*Lythraceae*) familyasından çalimsı bir bitkidir. Bu bitki kurutulmuş öğütülmüş suretiyle toz haline getirilerek gündelik kullanıma hazır kına elde edilir. Kına yoğun bir boyar maddedir. Bu madde çağlar boyunca kadın süslenmesinin ana unsurlarından biri olmuş, kadınların saçlarını, tırnaklarını, parmak ve ellerini boyamalarını sağlamıştır. Kadınların ve erkeklerin kına kullanımını çeşitli hadisler tanık gösterilerek İslâm fihkî tarafından da meşru kılınmıştır. Bugünkü sentetik boyalar ortaya çıkmadan önce temel boyama maddesi kınaydı. Kına boyadığı dokuya kızıl veya kızıl tonlarında renkler verir. Kına çoğunlukla kadınlar tarafından kullanılmakta olsa da, erkeklerin kullandığı durumlar da vardır. Kadınların kınaya ilişkin en simgesel kullanımı, düğünden önce yapılan gelin kinasıdır. Kına gecesi adı verilen törenle önce gelinin ellerine, sonra da diğer kadınlara kına yakılır. Bu törensel kullanımın dışında, aklaşan saçların gizlenmesinde de kına kullanılmıştır. Erkekler askere giderlerken kına yakılması bir gelenektir. *Allık*, yanak ve dudak boyalarının genel adıdır. Attardan alınan çeşitli doğal boyalara batırılan tülbindin yanak ve dudaklara sürülmesi suretiyle uygulanırdı. Antimon tozunun kına ile karıştırılmasıyla *rastık* elde edilir ve kaşlara sürülürdü. Kirpik ve göz kenarlarına ise *sürme* çekilirdi. Sürmenin ana maddesi antimonundur. Ancak antimonun yanında Osmanlı döneminde badem, servi kozalağı, ceviz, fındık, hatmi, kantaron, yasemin, yayınbalığı yağları da sürme malzemesi olarak kullanılırdı. Teni düzgün göstermek, çil, leke, benek gibi cilt kusurlarını saklamak için *aklık* ya da *düzgün* kullanılırdı. Bu malzemenin ana maddesi genellikle gülgün adı verilen bir ot cinsiydi. Cilt kusurlarını kapatmak için kullanılan bir başka madde de *ben* adı verilen bir malzemeydi. Ben Girit'te yetişen lâden zamkıyla üretilir ve attarlardan bu otun adıyla aranırdı. Peçenin kaldırılması ve kadının kamusal alanda daha çok görünmeye başlamasıyla birlikte Batı tarzı makyaj benimsenmiş ve kozmetik sanayiindeki gelişmelere paralel olarak eski makyaj alışkanlıkları terk edilmiştir. Ancak kırsal bölgelerde hâlâ yukarıda anılanlara benzer malzemelerin kullanımına rastlanmaktadır.

Kaynak (Source):

Emiroğlu, Kudret., *Gündelik Hayatımızın Tarihi*,Ankara: Dost, 2001.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan/Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Suavi Aydın	Prof. Dr. Tayfun Atay	Prof.Dr.Hale Künüçen

4.2.3.2. Takı

Anahtar Kelimeler: Takı

İçerik:

Takıların simgesel anlamları vardır. Takı kullanımını gündelik kullanım ve özel günlerde kullanım olarak iki temel mecraya sahiptir. Gündelik kullanım takıları çok gösterişli olmayan, genellikle statüyü gösteren ve dinsel ya da büyüsel amaçlarla kullanılan türde malzemelerdir. Gündelik olarak genellikle yüzük, bilezik, kolye, nazar boncuğu, muska gibi nesnelere takılır. Özel günlerde ise, o özel günün önemine koşut olarak zenginleşen bir takı takma geleneği yerleşmiştir. Takılarda kullanılan malzemeler arasında altın, gümüş gibi çeşitli madenler; lâl, lapis lazuli, kuvarz, amatist, dumanlı kuvarz, nefes, kadıköy taşı, akik, oniks, sardoniks, nikolo, balgamtaşı, kırmızı akik, sard, krisopraz, jasp, safir, topaz, turmalin, yakut ve zümrüt gibi yarı değerli taşlar; cam, pişmiş toprak gibi insan yapımı gereçler ve fildişi, kemik, kehribar, inci, deniz kabukları ve mercan gibi organik gereçler bulunur. Takı işleri genellikle kuyumcuların, gümüşçülerin, telkâri ustalarının, tespihçilerin ve oltutaşı, oniks gibi taşları işleyen çeşitli taş ustalarının işliklerinde üretilir. Anadolu'da takı yapımının tarihi Üst Paleolitik döneme kadar inmektedir. Anadolu'da kuyumculuk işlerine ise İÖ. 4. bin yıldan beri rastlanmaktadır. Kuyumculukta çeşitli yapım ve süsleme teknikleri görülür. Metal levhaların dövülerek biçimlendirilmesi, kakma tekniğiyle bir madene veya taşa biçim verilmesi ve kabartmalar yapılması, kalıp baskıyla kakma yapılması, kalıp üzerinde çalışarak sıvama tekniğiyle takı imali, bir dişi kalıbın levhaya basılmasıyla elde edilen darp tekniği, kalıba çakma, madenin tel haline getirilerek çeşitli biçimler verilmesi en çok başvurulan yapım teknikleridir. Süsleme teknikleri arasında telkâri, güverse, ekleme, mine, savatlama, taş kakma, kazıma, delme, kaplama, yıldızlama ve lehimleme gibi teknikler yer alır. Telkâri tekniğinde çeşitli biçimlerde ve kalınlıktaki tellerle takının üzeri süslenir. Güverse kömür tozu tabakası üzerine açılan küçük çukurların içine serpilmiş altın kırıntılarının ısıtılıp yumuşatılması ve böylelikle kendiliğinden küre halini almalarının sağlanması tekniğidir. Ekleme tekniğinde takıya rozet, çiçek, yaprak, rozet gibi ekler lehimle yapıştırılır. Mine işinde asıl madde camdır. Hazırlanan yuvalara renkli cam tozları konduktan sonra bu hazne hafifçe ısıtılarak cam tozunun erimesi ve metalle kaynaşması sağlanır. Altın ve gümüş zemin üzerinde açılan derin olmayan yuvalara gümüş sülfütlü siyah renkte bir eriyik olan savatın doldurulması tekniğine savatlama denir. Taş kakma işi ise minelemeye benzer. Bu sefer açılan yuvaların içine cam kırıntısı değil, renkli taşlar yerleştirilir. Kazıma tekniği kalın levha halindeki metalin ön yüzüne bir desen kazınması işlemidir. Bu işte keskin uçlu bir kalem ve çekiç kullanılır. Delik işinde çalışılan nesnenin yüzeyi kesilir ve elinerek istenilen motifler yapılır. Kaplama tekniğinde çok ince haldeki altın ve gümüş varaklar daha değersiz bir başka metalin üzerine kaplanır. Yıldızlama ise kaplamaya göre daha dayanıklıdır. Altın tozu ile cıva karışımı bir alaşım metal, cam ve pişmiş topraktan yapılmış nesnenin üzerine sürülür ve fırınlanır. Yüksek ısı altında cıva buharlaşır ve geriye kalan altın nesnenin üzerine yapışmış olur. Lehimleme daha çabuk eriyen bir metalin daha sert bir metale sıvanması işlemidir. Bu teknikler kullanılarak yapılan kolye, yüzük, bilezik, toka, düğme, broş, gerdanlık, küpe, topuzlu iğne, aplik ve baş süsleri süslenmenin ayrılmaz parçaları haline gelmiştir. Bu tür takıların yapıldığı bazı yerler uzmanlaştıkları işlerle öne çıkmışlardır. Örneğin Mardin, Midyat ve Beypazarı'nda telkâri işçiliği, Van'da savatlama, Erzurum'da oltutaşı ustalığı, Trabzon'da kuyumculuk işleri, Nevşehir ve Kırşehir'de oniks işçiliği ün kazanmıştır.

Kaynak (Source):

Meriçboyu, Yıldız Akyay., *Antikçađ'da Anadolu Takıları*, İstanbul: Akbank Yayınları, 2001.

Keçe Türker, Seher., *Geçmişin Aralığından Geleceđe Süzülen Işık: Gelinler ve Takıları*, Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2007.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan/Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Suavi Aydın	Prof. Dr. Tayfun Atay	Prof.Dr.Hale Künüçen

4.2.3.3. İşleme

Anahtar Kelimeler: İşleme

İçerik:

İşlemeler işlemecilik adı verilen halk zanaatının ürünleri olup bebek takımları, yorgan kılıfı, yastık kılıfı, çarşaf gibi çeşitli ev eşyalarının, don, yelek, cepken, iç çamaşırı gibi giyim eşyalarının ve mendil, yaşmak, çevre, namazlık, baş örtüsü gibi gündelik kullanım malzemelerinin üzerine yapılan motifler ve desenlerden meydana gelirler. İşlemeler içinde gergefler ve kaneviçeler önde gelir. Ayrıca işleme türleri arasında dival işleri, yama işleri, sim ve sırma işleri gibi yaygın uygulamalar vardır. Kaneviçe işleri en çok beğeni kazanmış işlerdendir. Kaneviçe delikli bir tür kumaştır. Bu kumaş çapraz iğneyle işlenerek üzerine bezemeler yapılır. Gergef işleri, kumaşın gergef adı verilen bir tür kasmağa gerilmesi ve bu gergin kumaş zemininin iğneyle işlenmesi suretiyle elde edilir. İşlemeler kadın çeyizlerinin vaz geçilmez unsurlarıdır. Çeyizlerin içinde yer alan yastık ve yorgan yüzleri, bohçalar, nazarlıklar, çevreler, namazlıklar çeyiz sandığı içinde mutlaka yer almaktadır. Bu gündelik kullanım eşyalarının üzerleri belirli tekniklerle işlenen motifler ve desenlerle süslenir ve her ne kadar bunlar gündelik kullanıma açık eşyalarsa da estetik değerler kazanır. En çok kullanılan motif ve desenler arasında lâle, gül, karanfil gibi çeşitli türde çiçekler, yapraklar, üçgen, kare ya da dikdörtgen biçimli renklendirilmiş geometrik desenler, yıldızlar, kahve gibi çeşitli bitki çekirdekleri simgeleri ve nazar boncuğu desenleri bulunmaktadır. Bu işlemlerdeki incelik ve zenginlik, evlenecek kadının toplumsal statüsünü ve değerini temsil eder. Bu nedenle genç kız anneleri, kızları daha yetişmeye başlamadan bu tür ürünleri toplamaya, üretmeye veya satın almaya başlarlar. Böylelikle kız gelinlik çağa geldiğinde zengin bir çeyiz sandığına sahip hale gelir. Kadınlar bu işlemleri genellikle kendileri üretirler. Ancak bu işlerin satın alınabileceği dükkânlar da vardır. Dükkânların dışında gezici olarak işleme satan *bohçacılar* da geleneksel mahalle kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır. Bohçacılık genellikle Çingenelerin yaptığı bir iştir. Bohçacılar mahalle mahalle dolaşır evlere girerek kadınlara cazip işlemleri sergiler ve satarlar. Bunca geleneksel meslek yok olmaya yüz tutmuşken bohçacılığın halen yapılmakta olan bir iş olması, bu tür ürünlerin kadın kültüründeki önemine ilişkin bir fikir vermektedir. Bu durum Türkiye'deki toplumsal cinsiyet örnekleri bakımından ilgi çekici bir gözlem alanı sunmaktadır.

Kaynak (Source):

Örcün, H. Barışta., *Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2005: 208-214.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan/Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Suavi Aydın	Prof. Dr. Tayfun Atay	Prof.Dr.Hale Künüçen